

whenua, a pau katoa nga wahi o tenei motu te heare eia, kihai a Tuputupuwhenua i kitea ki runga, i kitea mai ki Hokianga, he hokinga no Kupe koia a Hokianga.

Kei raro kei te whenua tona nohoanga raua ko Kui. Ka moe te tangata ka kite ia Tuputupuwhenua ka whakaputa i raro i te whenua ka mea te tangata nana te moe, he whenua mahue. Tona tikanga o tenei kupu he whenua mahue, e mate katoa nga tangata i te patu i te turoro ranei.

Na mehemea ka hanga te tangata i te whare, ka tikina te tahi tarutaru ka hutia a ka whangai ki te ngarara nonohi e kowhao i raro i te whenua nei, puku nei te tuara, ko Kui taua ngarara, hea mea tapu taua tarutaru, na te mea i kawea ai mana e kai, koia te tino tangata o te whenua. Ka whanau ta Kupe: ko Maitu, tana ko Makaro, tana ko Maea, tana ko maahu, tana ko Nukutawhiti.

I haere mai a Nukutawhiti i tawahi, raua ko tona taokete ko Ruanui, ko Mamari to raua waka, a i mea a Kupe kei Hokianga a Tuputupuwhenua, ka puta a Nukutawhiti i te wahapu o Hokianga, ka whakatorangi a Tupu ki raro ki te whenua.

Ka hanga nga whare a Nukutawhiti raua ko Ruanui: ko te ingoa a ta Ruanui ko Te Pouahi; ko te ingoa o ta Nukutawhiti ko Te Whatupungapunga. Na Ruanui te whare kua oti wawe, kua pae mai te tohoro ka whakatika a Ruanui ka haehae i taua tohoro, hei mea whangai mo taua whare; he mea hae hae ki te mata a i waruhia ai te matenga o Nukutawhiti: koia a Mumuteawha i riri ai, koia te hono ai te pae mai o te tohoro. Ko taua tohoro he mokaikai na Tutunui, na Kae i tahae mai, he mea hainga kia Tutunui i eke mai a Kae i runga i taua tohoro ka tata ki uta ka oioi taua tohoro kia marere a Kae ki raro kia hoki aia. Ko te karakia a Kae:—

Haere i te mitimiti,
Haere i te honuhonu.

E mea ana te tikanga o tenei hirihiri a Kae, kia haere taua tohoro i uta. He hirihiri te ingoa o te karakia potopoto.

Ka hanga a Nukutawhiti i tana whare, ko oti ka rangahia te tapau mo roto, ka karakiatia eia. Koia nei te karakia i te mea e ranga ana te kai ranga i taua tapau, a na Nukutawhiti taua karakia:—

Ranga mai hea te takapau?
Tukua iho!
Ranga mai i Wawauatea;
Te takapau tukua iho!
Kei reira Tangaroa,

E whatai ana mai
Ki te Whatupungapunga;
Tukua iho!
Ka huri te takupau.

Ka whanau ta Nukutawhiti ko Papa-tahuri-iho, raua ko Moe-rewarewa te tuahine. Ka mate a Nukutawhiti, ka tangi tana tamahine ki aia, ko te tangi tenei:—

Papa te whatitini i runga nei,
Ko ana kanapu he aio,
Tu ka riri, Rongomai ka heke.
Tatara te waipuna tea
Ko Ru, ko Ngana, ko Aparangi, ko Kapitiwhano.
Kapitiwhano te ata o te taua
Te Hikihiki te Ramarama
Toheti, toheta te totoroia i whano
Whano, whano, whano mai te toki
Haumi e, ka riritu ka nguha
Tu, ka wawana, pihe pihe,
Ka taka hokianga nui ai
Ka taka te ro Pipirau
E Ru koe ae i.
Ka taka raro pouri ai
Ka taka te waro o Pipirau
E Ru koe ae i.
Ka taka Wawauateanui ai
Ka taka te waro o Pipirau
E Ru koe ae i.

Kia kotikotia te uru o te Ariki
Pipirau e Ru koi ae i
He tapu
He tapu tu matatanga
Ka ngaro, ka ngaro
Tuki taua he iwa
He iwa, he iwa
Tukua ki te marae
Werowero
Werowero te tara
Homai ra
Wirohia ki tai o whakarewa
Whakarewa te ika tere Kupe
Kia uru aeae a aeae a
Te taetae ki a tai
Me ko tai manawa reka
Te manawa kia Tu
Aeae a, aeae a pihe
Kia uru aeae a
Aeae a pihe pihe.

Ka mutu te tangi a te tamahine a Nukutawhiti a Moe-rewarewa te tuahine o te Papa-tahuri-iho. Ta Papa-tahuri-iho ko Papatahuriake. Ko te ritenga o te Papa-tahuri-iho, e ahu iho ana te rangi ki raro; ko te ritenga o te Papatahuriake, e anga ake ana te whenua ki runga, ta Papatahuriake, ko Mouri-uri, tana ko Morake-rake, tana ko Morakitu, tana ko Whiro, tana ko Toi.

Ko tona iwi nui tenei, ko te tini o Toi, ko te mano o Toi, i mate i te rautahi o atua, Toi tana ko Apa, tana ko Rauru. Ko te tupuna tenei o te iwi mohio ki te whakairo o Ngatikahungunu. Rauru tana ko Kaua. I tiniwhatia tenei tangata, haere ana i raro i te whenua, kei runga mai o Te Keri. Keri tona putanga. Kauea tana ko Te Toko-o-te-rangi, tana ko Te Rangi-tau-mumuhu, tana ko Te Rangi-tau-wananga, tana ko Hekana, tana ko Poupa, tana ko Maroro, tana ko Te Ika-tau-i-rangi, tana ko Awa, tana ko Awa, tana ko Awanui. Ko te tupuna tenei o Ngatiawa e noho ana i u Taranaki, nona tenei kainga a Hokianga i mua, e matau ana nga tangata, katoa ki tenei korero. Awanui tana ko Rakei, tana ko Tamakitera tana (kei Hauraki a Ngatitamakitera), ko Puhi moana ariki, ko te Ngapuhi tupuna tenei.

Ko te mutunga o te Popoarengarenga. Ka timata i te tua tangata, e tatakuna ana enei mea i te hokinga mai i te tanu i te tupapaku, hei whakanoa kia kai tango ai nga ringaringa o te iwi nehu tupapaku.

15.—HE KORERO WHAKAPAPA TUPUNA NA NGATIWHATUA, NA PAORA TUHAERE.

Ko TAKU tupuna ko Tumutumuwhenua. Ko tenei tangata no roto i te whenua, e hara i tenei ao. Ko taua wahine ko Te Repo no te ao nei taua wahine he Taurangi he iwi ano to tenei wahine no Patupaiarehe tenei wahine, he iwi kei te ao nei, e kore e kitea e tangata nei, ko te nohoanga o tera iwi kei nga pupepuke teitei nei, e noho ana, e kore tera iwi e kitea e te tangata erangi ma nga mataketete e kitea ai tera iwi e haere ana i roto i te kohu o te ua kongu nei, no reira tana wahine ta Tumutumuwhenua.

Ko te kainga tupu o tenei iwi o Ngatiwhatua kei raro kei muri whenua i te Aupouri i te mutunga mai o tenei motu i te rerenga wairua.